

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Відокремлений структурний підрозділ
«Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора _____ О. І. Сурмач

«__» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Галузь знань **10 Природничі науки**

Спеціальність **101 Екологія**

Статус дисципліни _____ нормативна

Нормативна (вибіркова)

Циклова комісія _____ з професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності Екологія

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Вид семестрового контролю		
				Аудиторні заняття					Самостійна робота	Курсова робота	Залік	Екзамен
				Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття				
Денна	I	II	120/4	120	34	-	51	-	35	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки

фахового молодшого бакалавра

Освітньо-професійний ступінь

Розробник: _____ **Н.М. Батюк, к. геогр. н., викладач-методист**
 Підпис Ініціали та прізвище викладача (науковий ступінь та вчене звання)

Затверджено на засідання циклової комісії.

Протокол № _____ від _____ 20__ р.

Голова циклової комісії _____ **О.З. Луцишин**
 Підпис Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні Педагогічної ради Коледжу.

Протокол № _____ від _____ 20__ р.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Сформувати у студентів знання про природні ресурси та їхню класифікацію, розглянути поняття природокористування, визначити принципи раціонального та нераціонального природокористування, висвітлити основні проблеми використання, відтворення та охорони водних, мінеральних, земельних, лісових, кліматичних, рекреаційних, біологічних ресурсів.

Завдання:

- Вивчення законодавчих і нормативно-правових документів, що складають правову базу раціонального природокористування;
- Виділення основних напрямків державної політики України в галузі використання, відтворення та охорони природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;
- Комплексне дослідження природно-ресурсного потенціалу України та областей;
- Визначення кількісних параметрів та якісне оцінювання біотичних та абіотичних ресурсів України;
- Розробка заходів, щодо раціонального використання, збереження та відтворення водних, мінеральних, земельних, лісових, кліматичних, рекреаційних, біологічних ресурсів.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- Визначення понять “природокористування”, “природні ресурси”, “природні умови”, “природно-ресурсний потенціал”, “охорона природи” та інші;
- Нормативно-законодавчу базу збалансованого використання природних ресурсів в Україні;
- Класифікації природних ресурсів та їхню роль в суспільному виробництві;
- Основні види та умови природокористування;
- Сучасний стан, джерела забруднення, призначення, використання повітряних, земельних, лісових, водних, мінеральних, кліматичних, рекреаційних, біологічних ресурсів;
- Основні принципи та методи раціонального використання та охорони природних ресурсів.

вміти:

- Володіти поняттєво-термінологічним апаратом курсу “Збалансоване природокористування і охорона довкілля”;
- Обґрунтовувати доцільність використання природних ресурсів залежно від їхніх властивостей;
- Проводити оцінку природно-ресурсного потенціалу держави та її регіонів;
- За комплексом показників оцінювати екологічний стан водних, мінерально-сировинних, земельних, лісових, рекреаційних, біологічних ресурсів певної території;
- Визначати рівень забезпеченості території і населення природними ресурсами;
- Розробляти ефективні природоохоронні заходи;
- Застосовувати теоретичні знання і практичні навички курсу в професійній діяльності.

2. Зміст навчальної дисципліни

Передмова

На вивчення навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування і охорона довкілля” виділено 120 годин: 85 аудиторних (з них: 34 години – лекційні і 51 година на

практично-семінарські заняття) і 35 годин самостійної роботи. Кількість кредитів в ECTS – 4. Дану дисципліну студенти-екологи вивчають на I-му курсі, протягом другого семестру.

“Збалансоване природокористування і охорона довкілля” – комплексна дисципліна, яка досліджує загальні принципи невиснажливого, раціонального використання й охорони природних умов і ресурсів задля збереження безпечного навколишнього для людини середовища життя.

Сучасний рівень розвитку суспільства характеризується щорічним зростанням обсягів виробництва. Будь-яке виробництво та господарська діяльність людини завжди пов’язані з використанням природних ресурсів і умов. Зростаючі темпи виробництва не тільки покращують рівень та умови комфортності життєдіяльності, але при цьому прямо або опосередковано впливають на стан довкілля. Так, видобуток корисних копалин веде до руйнування природних ландшафтів. Недотримання агротехнічних умов сприяє зменшенню родючості ґрунтів. Експлуатація застарілого устаткування і технологій, використання недостатньо ефективного обладнання призводить до викидів забруднюючих речовин в атмосферу та скидів у поверхневі води. Надзвичайної актуальності набуває питання розміщення побутових і промислових відходів, шляхи їх утилізації та інженерні методи захисту навколишнього середовища.

Всі природні ресурси взаємопов’язані. Зростаюче антропогенне навантаження і руйнування окремого ресурсу призводить до порушення якості інших природних ресурсів. Забруднення атмосферного повітря, засмічення, забруднення та виснаження водних об’єктів, збіднення флори та фауни, деградація ґрунтового покриву – все це спричиняє погіршення екологічного стану довкілля, тобто порушуються умови екологічної безпеки життєдіяльності людини.

Ефективний розвиток економіки в цілому можливий лише за умов збалансованого природокористування, охорони та комплексного використання природних ресурсів як на сучасному рівні розвитку суспільства, так і в майбутньому.

Основні принципи природокористування єдині для різних природних ресурсів. Тому знання загальних принципів раціонального природокористування є необхідними для фахівців, професійна діяльність яких пов’язана з використанням природних ресурсів. Це дозволить їм в подальшій професійній діяльності не тільки об’єктивно оцінювати стан навколишнього природного середовища, збитки, які наносять промислові підприємства, але й кваліфіковано впроваджувати найбільш пріоритетні та ефективні природоохоронні заходи.

Лекційний курс розділений на два блоки змістових модулів. У першій частині “Теоретичні основи науки Збалансоване природокористування і охорона довкілля” розкриті питання: об’єкт, предмет, мета, завдання, поняттєво-термінологічний апарат науки; закони, принципи, мотиви, правила раціонального природокористування; види природокористування; класифікація природних ресурсів; природно-ресурсний потенціал України. У другому блоці курсу “Використання, відтворення та охорона природних ресурсів України” аналізуються ресурси атмосферного повітря, кліматичні, водні, мінеральні, земельні, лісові, ресурси рослинного і тваринного світу, рекреаційні, вторинні.

Студенти на практично-семінарських заняттях вивчають право власності на природні ресурси та право природокористування в державі, кадастри природних ресурсів України, проводять еколого-географічну оцінку природно-ресурсного потенціалу, ресурсів атмосферного повітря, кліматичних, водних, мінеральних, земельних, лісових, біологічних, рекреаційних, вторинних ресурсів адміністративної області України.

Програмні компетентності дисципліни, відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія»:

Загальні:

- Знання та критичне розуміння предметної області та професійної діяльності;
- Здатність асистувати при проведенні досліджень на відповідному рівні;
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- Здатність застосовувати знання у практичній ситуації.

Фахові:

- Знання і розуміння понять загальної і прикладної екології;
- Здатність до оцінки антропогенного впливу на стан довкілля;
- Здатність проводити моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища;
- Розуміння шляхів поводження з відходами виробництва та споживання;
- Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень;
- Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансоване природокористування;
- Знання міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення екологічних проблем;
- Здатність до участі в екологічних проектах;
- Здатність проводити еколого-економічну оцінку природних ресурсів, розраховувати збитки і суми податків за завдану шкоду.

Програмні результати навчання з дисципліни, відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія»:

- Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування;
- Розуміти основні проблеми в галузі, з метою охорони довкілля і раціонального природокористування;
- Пропонувати заходи щодо вирішення екологічних проблем;
- Проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень;
- Аналізувати екологічний стан компонентів довкілля;
- Застосовувати програмні засоби, ГІС-технології та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень;
- Прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище;
- Брати участь у реалізації проектів, направлених на поводження з муніципальними відходами;
- Формувати тексти, робити презентації;
- Вміти розраховувати екологічний податок за використання природних ресурсів, за забруднення і завдані збитки НПС.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретичні основи науки “Збалансоване природокористування і охорона довкілля”

Тема 1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування і охорона довкілля”. Об’єкт, предмет, мета та завдання науки. Суть понять “природокористування”, “природні ресурси”, “природні умови”, “природно-ресурсний потенціал”, “охорона природи (довкілля)”. Місце “Збалансованого природокористування і охорони довкілля” в системі сучасних наук. Методи дослідження науки.

Тема 2. Концепція раціонального природокористування. Поняття про природокористування. Закони природокористування. Мотиви та правила раціонального природокористування.

Тема 3. Основні види та умови природокористування. Види природокористування: загальне і спеціальне; раціональне і нераціональне; галузеве, ресурсне, територіальне. Ліцензування природокористування. Лімітування природокористування. Право власності на природні ресурси і право природокористування.

Тема 4. Природні ресурси біосфери. Поняття про природні ресурси і їх запаси.

Класифікація природних ресурсів Землі і України (класифікація природних ресурсів за походженням, за видами господарського використання, за ознакою вичерпності, економічна класифікація, класифікація природних ресурсів за методикою ООН). Кадастри природних ресурсів України (земельний, водний, лісовий і кадастр мінерально-сировинних ресурсів).

Тема 5. Природно-ресурсний потенціал України. Територіальні особливості природно-ресурсного потенціалу та ефективність природокористування України. Величина ПРП України. Компонентна структура ПРП. Територіальна різноманітність і впорядкованість ПРП. Економічна та територіальна продуктивність природно-ресурсного потенціалу України. Географічна оцінка природно-ресурсного потенціалу України в розрізі адміністративних областей.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Використання, відтворення та охорона природних ресурсів України

Тема 6. Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря в Україні. Екологічний стан атмосферного повітря в світі та Україні. Джерела, масштаби і наслідки забруднення атмосфери. Очищення викидів в атмосферу. Заходи охорони атмосферного повітря. Законодавча база України в галузі охорони атмосфери (Закон України “Про охорону атмосферного повітря”). Екологічна оцінка ресурсів атмосферного повітря населених пунктів та адміністративних областей України.

Тема 7. Кліматичні умови і ресурси. Кліматоутворюючі фактори, розподіл кліматичних показників, погодні умови України. Кліматичні ресурси: енергетичні, агрокліматичні, рекреаційні. Зміни клімату і їх наслідки. Використання кліматичних ресурсів в регіонах України.

Тема 8. Використання та охорона водних ресурсів України. Водні ресурси світу та України. Напрямки, особливості та проблеми водокористування. Джерела забруднення водного басейну. Екологічні норми якості води. Стічні води та способи їх очищення. Екологічний стан водойм України. Проблеми охорони водних ресурсів. Законодавчо-правові аспекти охорони та відтворення водних ресурсів України (Водний кодекс України, Закон України “Про питну воду і питне водопостачання”). Екологічна оцінка водокористування, водозабезпечення та водовідведення в Україні та регіонах.

Тема 9. Мінеральні ресурси України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів. Класифікація мінеральних ресурсів надр. Мінеральні ресурси світу. Мінеральні ресурси земних надр України. Державний фонд надр та державний фонд родовищ корисних копалин. Види корисних копалин і власність на надра. Паливно-енергетична сировина. Рудні корисні копалини. Хімічна та агрохімічна сировина. Сировина для будівельних матеріалів. Сировина для керамічної, скляної та фарфорової галузей промисловості. Правові основи експлуатації мінеральних ресурсів. Екологічні проблеми гірничодобувної промисловості. Основні принципи і методи раціонального використання і охорони мінеральних ресурсів. Кодекс України “Про надра”. Оцінка якісного стану мінеральних ресурсів України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.

Тема 10. Земельні ресурси України: їх стан, оцінка, збалансоване використання та охорона. Основні особливості використання земель як ресурсу. Земельні ресурси світу: структура світових земельних ресурсів, розподіл земель в межах біокліматичних поясів, потенціальні можливості використання земельних ресурсів світу. Склад та цільове призначення земель України. Сучасний стан використання та охорона земельних ресурсів України: структура земельних ресурсів України, сільськогосподарські землі, ліси та інші лісовкриті площі, забудовані землі, землі природно-заповідного фонду, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Екологічні проблеми сучасного землекористування. Законодавча база України в сфері раціонального використання та охорони земель (“Земельний кодекс України”, закони України “Про охорону земель”). Головні чинники погіршення стану земель. Основні

засади раціонального використання та напрямки охорони земель. Екологічна оцінка землекористування адміністративних областей.

Тема 11. Лісові ресурси України. Стан використання та охорона. Екологічна роль лісу. Значення лісу в господарстві держави. Рекреаційне використання лісів. Лісові ресурси планети та їх використання. Лісові ресурси України. Екологічні проблеми лісів. Зміна якісного складу лісів, скорочення площі лісів, їх причини і наслідки. Відтворення лісів, раціональне використання та охорона лісових ресурсів. Нормативно-законодавча база щодо використання та охорони лісів (Лісовий кодекс України). Лісокористування та охорона лісових насаджень в регіонах України.

Тема 12. Ресурси рослинного і тваринного світу. Використання та збереження біологічних ресурсів. Рослинний і тваринний світ – складові біологічних ресурсів і передумови життєдіяльності людства. Сучасний стан рослинного світу України. Проблеми використання та збереження рослинних ресурсів в державі. Тваринний світ України. Використання та охорона ресурсів тваринного світу держави. Мисливські ресурси України. Рибні ресурси, їх використання й охорона. Законодавча база з питань охорони рослинного і тваринного світу України. Основні принципи і вимоги державної політики у сфері захисту рослин і тварин. Закони України “Про рослинний світ”, “Про тваринний світ”, “Про захист рослин”, “Про мисливське господарство та полювання”. Червона книга України. Зелена книга України.

Тема 13. Рекреаційні ресурси України та їх екологічна оцінка. Рекреаційні ресурси, їх класифікація. Специфіка господарського використання та охорона рекреаційних ресурсів. Кліматоутворюючі рекреаційні ресурси. Водні рекреаційні ресурси. Ліс в системі природних рекреаційних ресурсів. Особливості рекреаційних ресурсів України. Охорона природи на рекреаційних територіях. Рекреаційне природокористування в регіонах України. Господарське використання та охорона рекреаційних ресурсів.

Тема 14. Природно-заповідний фонд України. Класифікація, особливості об’єктів природно-заповідного фонду. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях. Критерії відбору заповідних територій. Категорії природоохоронних територій, функціональна класифікація заповідних об’єктів, міжнародні класифікації природоохоронних територій, класифікація природно-заповідного фонду України. Характеристика різних типів заповідних територій України. Користування заповідними територіями. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”. Природно-заповідний фонд регіонів України. Особливості природокористування і охорони.

Тема 15. Вторинні ресурси та проблеми поводження з відходами. Поняття, класифікація і проблема відходів у контексті переходу до екологічного розвитку. Стан поводження з промисловими токсичними відходами. Використання і знешкодження промислових токсичних відходів. Основні принципи, напрями і завдання державної політики щодо зменшення обсягів утворення та накопичення відходів. Роль науково-технічного прогресу (НТП) у ресурсозбереженні. Перехід економіки України до маловідходних та безвідходних виробництв.

Тема 16. Сталий розвиток в державі і регіонах. Поняття. Складові сталого розвитку: економічна, соціальна і екологічна. Категорії екополітики, індикатори та параметри екологічного виміру сталого розвитку.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	в тому числі		
		лж	пр	лб

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи науки “Збалансоване природокористування і охорона довкілля”					
Тема 1. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування і охорона довкілля”	8	2	4		2
Тема 2. Концепція раціонального природокористування.	8	2	4		2
Тема 3. Основні види та умови природокористування.	6	2	2		2
Тема 4. Природні ресурси біосфери.	8	2	4		2
Тема 5. Природно-ресурсний потенціал України.	6	2	2		2
РАЗОМ – Змістовий модуль 1.	36	10	16		10
Змістовий модуль 2. Використання, відтворення та охорона природних ресурсів України					
Тема 6. Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря в країні.	8	2	4		2
Тема 7. Кліматичні умови і ресурси.	6	2	2		2
Тема 8. Використання та охорона водних ресурсів України.	8	2	4		2
Тема 9. Мінеральні ресурси України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.	8	2	4		2
Тема 10. Земельні ресурси України: їх стан, оцінка, збалансоване використання та охорона.	8	2	4		2
Тема 11. Лісові ресурси України. Стан використання та охорона.	8	2	4		2
Тема 12. Ресурси рослинного і тваринного світу. Використання та збереження біологічних ресурсів.	6	2	2		2
Тема 13. Рекреаційні ресурси України та їх екологічна оцінка.	4	2	-		2
Тема 14. Природно-заповідний фонд України. Класифікація, особливості об’єктів природно-заповідного фонду. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях.	8	2	4		2
Тема 15. Вторинні ресурси та проблеми поводження з відходами.	6	2	2		2
Тема 16. Сталий розвиток в державі і регіонах	9	2	5		2
Підсумкове заняття (контрольне тестування)	5	2	-		3
РАЗОМ – Змістовий модуль 2.	84	24	35		25
УСЬОГО ГОДИН	120	34	51		35

4. Програма навчальної дисципліни Зміст лекційного курсу

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни “Збалансоване природокористування”	2
2.	Концепція раціонального природокористування.	2
3.	Основні види та умови природокористування.	2
4.	Природні ресурси біосфери.	2
5.	Природно-ресурсний потенціал України.	2
6.	Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря в Україні.	2
7.	Кліматичні умови і ресурси.	2
8.	Використання та охорона водних ресурсів України.	2

9.	Мінеральні ресурси України. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.	2
10.	Земельні ресурси України: їх стан, оцінка, збалансоване використання та охорона.	2
11.	Лісові ресурси України. Стан використання та охорона.	2
12.	Ресурси рослинного і тваринного світу. Використання та збереження біологічних ресурсів.	2
13.	Рекреаційні ресурси України та їх екологічна оцінка.	2
14.	Природно-заповідний фонд України. Класифікація, особливості об'єктів природно-заповідного фонду. Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях.	2
15.	Вторинні ресурси та проблеми поводження з відходами.	2
16.	Сталий розвиток в державі і регіонах.	2
17.	Підсумкове заняття (контрольне тестування)	2
РАЗОМ		34

Перелік практичних занять

№ з/п	Назви тем	К-сть годин
1	Історичні аспекти розвитку науки про охорону природи та природокористування в Україні	4
2	Правове забезпечення природокористування і охорони навколишнього середовища в Україні	2
3	Управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища в Україні	2
4	Право власності на природні ресурси в Україні. Право природокористування	2
5	Кадастри природних ресурсів України	4
6	Природно-ресурсний потенціал України в розрізі адміністративних областей	2
7	Екологічна оцінка ресурсів атмосферного повітря населених пунктів та адміністративних областей України	4
8	Потенціал кліматичних ресурсів України та її регіонів	2
9	Водокористування, водозабезпечення та водовідведення в адміністративних областях України	4
10	Оцінка стану мінеральних ресурсів України в розрізі адміністративних областей. Проблеми використання та охорони мінеральних ресурсів.	4
11	Сучасний стан та проблеми землекористування в Україні та регіонах	4
12	Лісокористування, лісовідтворення та охорона лісових насаджень в регіонах України	4
13	Ресурси рослинного і тваринного світу України. Використання та збереження біоресурсів	2
14	Природно-заповідний фонд регіонів України. Особливості природокористування і охорони природи на заповідних територіях	4
15	Проблема відходів та шляхи її вирішення в регіонах України	2
16	Оцінка екологічного аспекту сталого розвитку регіонів України	5
РАЗОМ		51

Самостійна робота

№ з/п	Назви тем	К-сть
-------	-----------	-------

		годин
1	Основні умови екологічно збалансованого природокористування.	1
2	Правова класифікація видів природокористування.	1
3	Екологічні вимоги щодо використання природних ресурсів.	1
4	Кадастр природно-рослинних ресурсів.	1
5	Кадастр ресурсів мисливських угідь.	1
6	Кадастр вторинних ресурсів.	1
7	Кадастр природно-заповідного фонду.	1
8	Компетенція Державного агентства земельних ресурсів України, Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України у питаннях природокористування та охорони земель, лісів, вод.	1
9	Природні небезпечні явища та ймовірність їх виявів на території України	1
10	Техногенні небезпеки і прогнозування їх розвитку в нашій державі.	1
11	Величина та компонентна структура природно-ресурсного потенціалу адміністративної області України (за вибором студента).	1
12	Величина та компонентна структура природно-ресурсного потенціалу фізико-географічного регіону України (за вибором студента).	1
13	Радіоактивне забруднення атмосферного повітря над територією України.	1
14	Характеристика забруднення поверхневих водойм України (басейни рік Дніпро, Дунай, Південний Буг, Західний Буг, Дністер, Сіверський Донець).	1
15	Загальна державна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів	1
16	Еколого-деструктивний вплив гірничодобувної промисловості на навколишнє середовище.	1
17	Еколого-економічні проблеми використання мінерально-сировинних ресурсів.	1
18	Проблеми забруднення земель в регіонах розвідки корисних копалин та видобутку нафти і газу.	1
19	Енергетична криза в Україні та її екологічні наслідки. Сучасний стан енергоресурсів України. Шляхи подолання енергетичної кризи.	1
20	Підтоплення та перезволоження земель. Передумови розвитку даних процесів та їхні наслідки. Поширення підтоплення і перезволоження земель на території України. Основні напрямки діяльності та заходи спрямовані на попередження підтоплення і перезволоження.	1
21	Забруднення земель важкими металами. Шляхи відновлення ґрунтів забруднених важкими металами.	1
22	Радіоактивне забруднення земель. Використання та ренатуралізація радіоактивно забруднених земель.	1
23	Раціональне використання та охорона еродованих земель України. Види ерозії. Умови і чинники виникнення ерозії земель. Негативні наслідки ерозії. Заходи, щодо охорони земель від водної та вітрової ерозії.	1
24	Охорона і захист лісу від шкідників і хвороб.	1
25	Екологічні проблеми лісів Українських Карпат.	1
26	Забруднення радіонуклідами лісових екосистем Полісся України.	1
27	Вплив кислотних дощів на рослинність планети.	1
28	Екологічний стан та охорона рослинного покриву природних зон України (зони мішаних лісів, лісостепу, степу, гірських районів).	1
29	Перспективи освоєння рекреаційних ресурсів України.	1
30	Соціально-економічні проблеми рекреаційного природокористування.	1

31	Природно-ресурсний потенціал земель рекреаційного та природоохоронного призначення.	1
32	Природоохоронна діяльність на територіях природно-заповідного фонду України.	1
33	Природно-заповідний фонд лісової, лісостепової, степової зон, Українських Карпат і Кримських гір, його структура та зонально-регіональні властивості.	1
34	Основні геоекологічні проблеми, пов'язані з утворенням і нагромадженням відходів в Україні.	1
35	Управління у сфері поводження з відходами в Україні.	1
РАЗОМ		35

5. Питання, які винесено на іспит з дисципліни

- 1 Об'єкт, предмет, мета, завдання та місце “Збалансованого природокористування і охорона довкілля” в системі сучасних наук. Методи дослідження науки.
- 2 Суть понять “природокористування”, “природні ресурси”, “природні умови”, “природно-ресурсний потенціал”, “охорона природи”.
- 3 Поняття про природокористування. Закони природокористування.
- 4 Основні принципи, мотиви та правила раціонального природокористування.
- 5 Види природокористування: загальне і спеціальне; раціональне і нераціональне; галузеве, ресурсне, територіальне.
- 6 Ліцензування природокористування. Лімітування природокористування.
- 7 Поняття про природні ресурси і їх запаси. Класифікація природних ресурсів Землі і України.
- 8 Кадастри природних ресурсів України (земельний, водний, лісовий і кадастр мінерально-сировинних ресурсів).
- 9 Законодавство України про використання та охорону природних ресурсів. Структура та зміст Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.
- 10 Поняття, зміст, принципи управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища.
- 11 Мета, завдання та функції управління в галузі природокористування.
- 12 Система органів управління в галузі природокористування. Законодавчі та виконавчі функції управління в галузі природокористування.
- 13 Сутність природно-ресурсного потенціалу та його структура.
- 14 Величина природно-ресурсного потенціалу України.
- 15 Основні типи ПРП України.
- 16 Компонентна структура ПРП України.
- 17 Економічна та територіальна продуктивність (щільність) ПРП України.
- 18 Екологічний стан атмосферного повітря в світі.
- 19 Екологічний стан атмосферного повітря в Україні.
- 20 Джерела, масштаби і наслідки забруднення атмосфери. Очищення викидів в атмосферу.
- 21 Заходи охорони атмосферного повітря. Законодавча база України в галузі охорони атмосфери (Закон України “Про охорону атмосферного повітря”).
- 22 Кліматичні умови і ресурси України.
- 23 Кліматичні ресурси: енергетичні, агрокліматичні, рекреаційні.
- 24 Зміни клімату і їх наслідки.
- 25 Водні ресурси світу та України.
- 26 Напрямки, особливості та проблеми водокористування.
- 27 Джерела забруднення водного басейну. Екологічні норми якості води.
- 28 Стічні води та способи їх очищення.
- 29 Екологічний стан водойм України.

- 30 Проблеми охорони водних ресурсів. Законодавчо-правові аспекти охорони та відтворення водних ресурсів України (Водний кодекс України, Закон України “Про питну воду і питне водопостачання”).
- 31 Поняття про “мінеральні ресурси”, “корисні копалини”, “родовища корисних копалин”, “надра”, “запаси корисних копалин”. Класифікація мінеральних ресурсів надр.
- 32 Мінеральні ресурси земних надр України.
- 33 Паливні (горючі) корисні копалини України.
- 34 Рудні (металеві) корисні копалини України.
- 35 Нерудні (неметалеві) корисні копалини України.
- 36 Кодекс України “Про надра”: структура та завдання.
- 37 Державний фонд надр та державний фонд родовищ корисних копалин. Власність на надра.
- 38 Екологічні аспекти видобутку і переробки мінеральних ресурсів.
- 39 Основні принципи, методи та засади раціонального використання і охорони мінеральних ресурсів.
- 40 Поняття “земля”, “земельні ресурси”, “охорона земель”. Основні особливості використання земель як ресурсу.
- 41 Склад та цільове призначення земель України.
- 42 Структура земельних ресурсів України.
- 43 Сільськогосподарські землі України: сучасний стан, використання, охорона.
- 44 Ліси та інші лісовкриті площі України: сучасний стан, використання, охорона.
- 45 Забудовані землі України: сучасний стан, використання, охорона.
- 46 Землі природно-заповідного фонду України: сучасний стан, використання, охорона.
- 47 Землі оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення України: сучасний стан, використання, охорона.
- 48 Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення України: сучасний стан, використання, охорона.
- 49 Екологічні проблеми сучасного землекористування.
- 50 Принципи, мета і завдання охорони земель.
- 51 Контроль за використанням та охороною земель, система заходів у галузі охорони земель.
- 52 Поняття “ліс”, “лісові ресурси”, “лісовий фонд”, “лісокористування”, “лісовідновлення”.
- 53 Екологічна роль лісу. Значення лісу в господарстві держави.
- 54 Лісові ресурси України. Кількісний та якісний стан лісів держави.
- 55 Екологічні проблеми лісів України. Зміна якісного складу лісів, скорочення площі лісів, їх причини і наслідки.
- 56 Відтворення лісів, раціональне використання та охорона лісових ресурсів України.
- 57 Сучасний стан рослинного світу України. Проблеми використання та збереження рослинних ресурсів в державі.
- 58 Тваринний світ України. Використання та охорона ресурсів тваринного світу держави.
- 59 Рибні ресурси, їх використання й охорона.
- 60 Законодавча база України в галузі охорони рослинного і тваринного світу.
- 61 Основні принципи і вимоги державної політики у сфері захисту рослин і тварин.
- 62 Червона книга України: структура, мета створення, значення.
- 63 Зелена книга України: структура, мета створення, значення.
- 64 Рекреаційні ресурси: поняття, класифікація. Охорона природи на рекреаційних територіях.
- 65 Кліматоутворюючі рекреаційні ресурси України.
- 66 Водні рекреаційні ресурси.
- 67 Ліс в системі природних рекреаційних ресурсів. Рекреаційні функції лісів.

- 68 Поняття “природні території, що підлягають особливій охороні”, “природно-заповідний фонд”. Критерії відбору заповідних територій і об’єктів.
- 69 Класифікація територій та об’єктів природно-заповідного фонду України.
- 70 Сучасний стан природно-заповідного фонду України.
- 71 Типи природно-заповідних об’єктів України: поняття, завдання, функціональне зонування, режим охорони і користування заповідними територіями.
- 72 Охорона та контроль за дотриманням режиму на заповідних територіях. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”.
- 73 Поняття, класифікація і проблема твердих відходів в Україні.
- 74 Рівні, види моніторингу довкілля. Моніторинг навколишнього природного середовища в межах України.
- 75 Міжнародне природоохоронне співробітництво. Принципи співробітництва. Діяльність урядових та неурядових міжнародних організацій.

6. Методи навчання

- застосування інтерактивних методів навчання;
- проведення лекційних та практичних занять;
- впровадження комп’ютерної технології навчання;
- робота з документами.

7. Методи контролю та розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення лекційних занять і практично-семінарських робіт. Підсумкове контрольне тестування проводиться 1 раз вкінці семестру. Семестр закінчується здачею іспиту з навчальної дисципліни. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі практичних робіт і контрольного тестування. Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою: 50 балів за поточну успішність і 50 – за іспит.

Розподіл балів, що присвоюються студенту

Тестовий контроль	Семестровий контроль (іспит)	Сума
<i>15 балів</i>	50	100
Практичні роботи Практична робота 1-15 по 2 бали, 16 – 5 балів Всього за практичну частину – $15 \times 2 + 5 = 35$ балів		
Всього поточна успішність 50 балів		

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Визначення	Національна шкала	
		Іспит	Залік
90-100	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	Дуже добре	Добре	
71-80	Добре		
61-70	Задовільно	Задовільно	
51-60	Достатньо		
30-50	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незадовільно	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-29	Незадовільно з		Не зараховано з обов’язковим

	обов'язковим повторним вивченням дисципліни		повторним вивченням дисципліни
--	---	--	--------------------------------

8. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни, силабус.
2. Навчальні, наочні посібники, статистичні довідники, технічні засоби навчання.
3. Конспекти лекцій з Збалансованого природокористування і охорони довкілля.
4. Комплекс завдань для модульних контрольних робіт.
5. Методичні матеріали до практичного заняття.
6. Завдання для іспиту.
7. Методичні рекомендації та розробки викладача.
8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.

9. Рекомендована література

Базова

1. Термена Б.К. Охорона та раціональне використання природних ресурсів: Навч. посібник / Б.К. Термена, С.Г. Літвіненко. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2005.–168 с.
2. Волкова Л.А. Природокористування: Навч. посібник / Л.А. Волкова. – Рівне: НУВГП, 2010.–172 с.
3. Шувар І.А., Екологічні основи збалансованого природокористування: Навч. посібник / І.А. Шувар, В.В. Снітинський, В.В. Бальковський. – Львів – Чернівці: Книги – ХХІ, 2011. –760 с.
4. Бойчук Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навч. посібник. / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2007. –316 с.
5. Гавриленко О.П. Екогеографія України: Навч. посібник. / О.П. Гавриленко. – К.: Знання, 2008.–646 с.
6. Гнатів П.С. Природні ресурси України: Навч. посібник / П.С. Гнатів, П.Р. Хірівський, О.Д. Зинюк, Ю.Я. Корінець, Н.Є. Панас. – Львів: Камула, 2012. – 216с.
7. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посібник / В.С. Джигирей. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2007.–422 с.
8. Мусієнко М.М. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник / М.М. Мусієнко, В.В. Серебряков, О.В. Брайон. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002.–550 с.
9. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – у 3-х частинах: Підручник / В.П. Руденко. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010.–552 с.
10. Дубас Р.Г. Економіка природокористування: Навч. посібник / Р.Г. Дубас. – К.: “МП Леся”, 2007.–448 с.
11. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник / Н.Ф. Реймерс. – М.: Мысль, 1990.–637 с.
12. Бойчук Ю.Д. Основи екології та екологічного права: Навч. посібник / Ю.Д. Бойчук, М.В. Шульга. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2005.–368 с.
13. Генсірук С.А. Регіональне природокористування: Навч. посібник / С.А. Генсірук. – Львів: Світ, 1992.–336 с.
14. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навч. посібник / Т.А. Сафранов. – Львів: “Новий світ – 2000”, 2003.–248 с.
15. Надточій П.П. Охорона та раціональне використання природних ресурсів і рекультивация земель: Навч. посібник / П.П. Надточій. – Житомир: Вид-во “Державний агроекологічний університет”, 2007.–420 с.

16. Кіпчач Ф.Я. Землі України: право власності, стан використання, охорона: Навч. посібник / Ф.Я. Кіпчач. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010.–240 с.
17. Кукурудза С.І. Використання та охорона водних ресурсів: Навч. посібник / С.І. Кукурудза, О.Р. Перхач. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009.–304 с.
18. Барановський В.А. Україна. Еколого-географічний атлас. Атлас-монографія / В.А. Барановський. – К.: Варта, 2006.–220с.
19. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку. Навч. посібник / Л.Г. Мельник. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2005. – 654с.
20. Довкілля України 2019. Статистичний збірник. / [За ред. О.М.Прокопенко].– К.: Державна служба статистики України, 2020.–200 с.

Законодавча база

1. Конституція України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР зі змінами від 12.04.2012р. №9-рп/2012.
2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991р. № 1264-ХІІ зі змінами від 17.05.2012р. №4713-VI.
3. Закон України “Про природно-заповідний фонд” від 16.06.1992р. № 2456-ХІІ зі змінами від 16.06.2011р. №3530- VI.
4. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” від 16.10.1992р. № 2707-ХІІ зі змінами від 16.06.2011р. №3530-VI.
5. Закон України “Про екологічну експертизу” від 9.02.1995р. № 46/95-ВР зі змінами від 16.06.2011р. №3530-VI.
6. Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 8.02.1995р. №39/95-ВР зі змінами від 17.05.2012р. №4717-VI.
7. Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами” від 30.06.1995р. № 255/95-ВР зі змінами від 23.12.2010р. №2856-VI.
8. Закон України “Про відходи” від 5.03.1998р. № 187/98-ВР зі змінами від 6.07.2012р. №5179-VI.
9. Закон України “Про захист рослин” від 14.10.1998р. № 180-XIV зі змінами від 17.02.2011р. №3042-XIV.
10. Закон України “Про рослинний світ” від 9.04.1999р. № 591-XIV зі змінами від 16.06.2011р. №3530-IV.
11. Закон України “Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону” від 10.02.2000 р. № 1436-III;
12. Закон України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13.07.2000 р. № 1908-III зі змінами від 9.02.2006р. №3421-IV.
13. Закон України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки” від 21.09.2000р. № 1989-III зі змінами від 17.05.2012р. №4731-VI.
14. Закон України “Про мисливське господарство та полювання” від 22.02.2000р. № 1478-III зі змінами від 21.01.2010р. №1827-VI.
15. Закон України “Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами” від 14.09.2000р. № 1947-III.
16. Закон України “Про тваринний світ” від 13.12.2001р. № 2894-III зі змінами від 16.06.2011р. №3530-VI.
17. Закон України “Про Червону книгу України” від 7.02.2002 р. №3055-III зі змінами від 25.12.2008р. №805-VI.
18. Закон України “Про питну воду і питне водопостачання” від 10.01.2002 р. № 2918-III зі змінами від 23.02.2012р. №4434-VI.

19. Закон України “Про рибу, інші водні живі ресурси і харчову продукцію з них” від 6.03.2003р. № 486-IV зі змінами від 6.07.2010 №2436-VI.
20. Закон України “Про охорону земель” від 19.07.2003р. № 962-IV зі змінами від 23.02.2012р. №4444-VI.
21. Лісовий кодекс України від 21.01.1994р. № 3852-XII зі змінами від 15.03.2012р. №4539-VI.
22. Водний кодекс України від 6.06.1995р. № 213/95-ВР зі змінами від 22.12.2011р. №4220-VI.
23. Земельний кодекс України від 25.10.2001р. № 2768-III зі змінами від 5.07.2012р. №5077-VI.
24. Кодекс України “Про надра” від 27.07.1994р. № 132/94-ВР зі змінами від 12.04.2012р. №4650-VI.

Додаткова

1. Мельник Л.Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник / Л.Г. Мельник, М.К. Шапочка. – Суми: “Університетська книга”, 2005.–759 с.
2. Федоренко О.І. Основи екології: Підручник / О.І. Федоренко, О.І. Бондар, А.В. Кудін. – К.: “Знання”, 2006.–239 с.
3. Микула О.Я. Кадастр природних ресурсів: Навч. посібник / О.Я. Микула, С.Г. Ступень, В.Ю. Пересоляк. – Львів: “Новий світ-2000”, 2006.–192 с.
4. Клименко М.О. Моніторинг довкілля: Підручник / М.О. Клименко, А.М. Прищеп, Н.М. Вознюк. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2006.–360 с.
5. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посібник / Ю.М. Грищенко. – Рівне: РДТУ, 2000.–239 с.
6. Романова Э.П. Природные ресурсы мира: Учеб. Пособие / Э.П. Романова, Л.И. Куракова, Ю.Г. Ермаков. – М.: Изд-во МГУ, 1993.–304 с.

10. Інформаційні ресурси

<http://www.menr.gom.ua>

<http://www.ekology.lviv.ua>

<http://www.nesu.org.ua>

Автор _____ / Батюк Н. М. /
(підпис) (прізвище та ініціали)